

Άτομα με Αναπηρία και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες: Ομάδα Υψηλού Κινδύνου Σχολικής Θυματοποίησης!

*Γράφει η Φωτεινή Γεωργιάδου, Ειδική Παιδαγωγός

Η συστηματική και ενδεδειγμένη μελέτη ελληνικών και διεθνών ερευνητικών μελετών καταδεικνύει ότι οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, είτε φοιτούν στα τμήματα γενικής εκπαίδευσης είτε στις τάξεις ένταξης, ή σε ειδικά σχολεία, διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο να εμπλακούν ως θύματα σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού σε σχέση με τους τυπικής ανάπτυξης συμμαθητές τους.

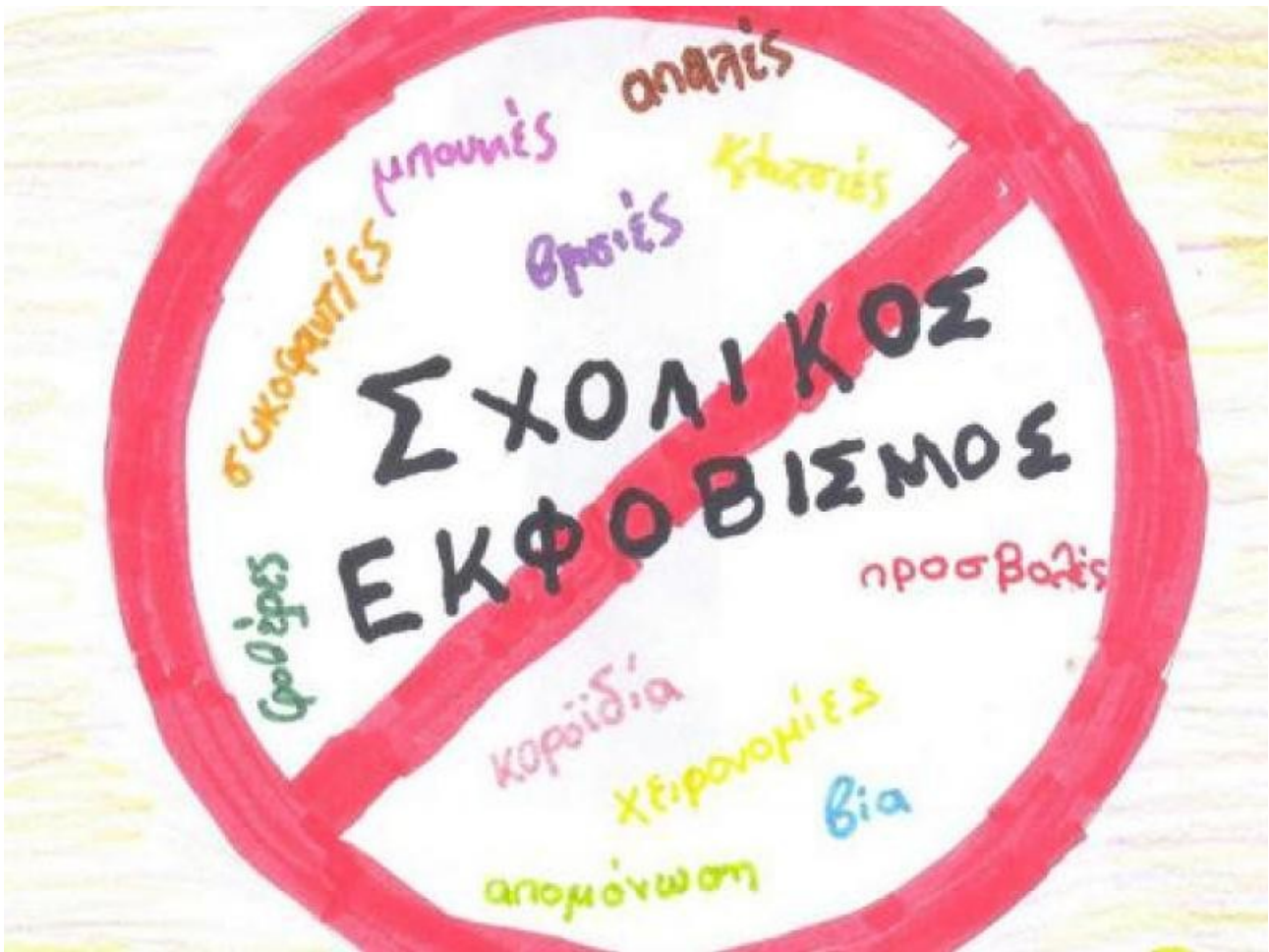

Τι εννοούμε όμως με τον όρο σχολικό εκφοβισμό και ποια είναι τα εκείνα τα στοιχεία που τον διακρίνουν από τις άλλες μορφές βίας και επιθετικής συμπεριφοράς που τεκταινούνται στο σχολικό περιβάλλον;

Ο πιο διαδεδομένος, περιεκτικός και ευρέως χρησιμοποιούμενος ορισμός είναι εκείνος του **Olweus**, σύμφωνα με τον οποίο **σχολικός εκφοβισμός είναι η συνειδητή και κατ' επανάληψη έκθεση ενός μαθητή σε βίαιες πράξεις ενός ή περισσότερων συμμαθητών του, οι οποίοι εκμεταλλεύονται την ασυμμετρία - ανισορροπία δύναμης μεταξύ αυτών και του θύματος σκοπεύουν να βλάψουν το θύμα σωματικά, ψυχολογικά, συναισθηματικά ή κοινωνικά.**

Κάθε επιθετική ή βίαιη συμπεριφορά που λαμβάνει χώρα στο σχολικό περιβάλλον δε συνιστά σχολικό εκφοβισμό. Οι προϋποθέσεις που δέον είναι να συντρέχουν, προκειμένου ένα περιστατικό βίας να χαρακτηριστεί σχολικός εκφοβισμός ή θυματοποίηση είναι:

- α) να υπάρχει **σαφής και συνειδητή πρόθεση** του θύτη να βλάψει το θύμα
- β) οι πράξεις επιθετικής συμπεριφοράς να **επαναλαμβάνονται**
- γ) να υπάρχει **ανισορροπία δύναμης ανάμεσα στο θύτη και το θύμα**, ήτοι ο θύτης να υπερέχει του θύματος σε σωματική δύναμή ή κοινωνική θέση ή ψυχοσυναισθηματικό δυναμικό.

Με κριτήριο τα μέσα επιβολής που χρησιμοποιεί ο θύτης για να βλάψει το θύμα, ο σχολικός εκφοβισμός ταξινομείται στις κάτωθι **μορφές**:

- ✓ **Σωματικός Εκφοβισμός:** περιλαμβάνει ξυλοδαρμό, κλωτσιά, μπουνιά, τσίμπημα, χαστούκι, δάγκωμα, σπρώξιμο, φτύσιμο, τράβηγμα μαλλιών και στιδήποτε προκαλεί σωματικό πόνο στο θύμα.
- ✓ **Λεκτικός Εκφοβισμός:** περιλαμβάνει υποτιμητικές λεκτικές διατυπώσεις, ύβρεις, κοροϊδία, πειρακτικά ονόματα, σαρκασμό, ειρωνεία, διάδοση ψευδούς φήμης, απειλές, προσβλητικά σχόλια σχετικά με την εθνική καταγωγή, την οικονομική κατάσταση, την κοινωνική θέση, τη σεξουαλικότητα ή με οιοδήποτε χαρακτηριστικό γνώρισμα του θύματος τον διαφοροποιεί από το σύνολο· στοχεύει στην ταπείνωση και τον εξευτελισμό του θύματος.
- ✓ **Κοινωνικός Εκφοβισμός:** περιλαμβάνει συνειδητή απομόνωση του θύματος από τις συζητήσεις ή τα παιχνίδια που λαμβάνουν χώρα στην ομάδα των συνομηλίκων, διάδοση συκοφαντικών φημών ή ψευδών ειδήσεων που σπιλώνουν την υπόσταση του θύματος και αποσκοπούν στην κοινωνική απομόνωση.
- ✓ **Σεξουαλικός Εκφοβισμός:** περιλαμβάνει άσεμνες χειρονομίες, υβριστικά σχόλια σεξουαλικού περιεχομένου, αρνητικούς σεξιστικούς υπαινιγμούς, προσβλητικά με πονηρό περιεχόμενο μηνύματα, χυδαίες εικόνες, ανεπιθύμητα αγγίγματα.
- ✓ **Ηλεκτρονικό Εκφοβισμός:** διεξάγεται με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (κινητά τηλέφωνα με κλήσεις και αποστολή γραπτών μηνυμάτων, πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, ιστοσελίδες, μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, chat rooms, χρήση κάμερας) και περιλαμβάνει δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων και φωτογραφιών, αρνητικών σχολίων στο διαδίκτυο, αποστολή απειλητικών μηνυμάτων που στοχεύουν στην ταπείνωση και τον εξευτελισμό του θύματος.

Ποιοι είναι εκείνοι οι παράγοντες που καθιστούν τα άτομα με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ομάδα υψηλού κινδύνου θυματοποίησης και σχολικού εκφοβισμού από τους τυπικής ανάπτυξης συμμαθητές τους;

Οι παράγοντες που καθιστούν τους μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες “ευάλωτους” και εύκολους στόχους των δραστών εκφοβιστικής συμπεριφοράς είναι **ατομικοί και περιβαλλοντικοί**:

Ατομικοί Παράγοντες

- ✓ **Οι ελλειπίες κοινωνικές δεξιότητες**, απαραίτητες για τη διαμόρφωση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων αυξάνουν τον κίνδυνο περιθωριοποίησης των εν λόγω μαθητών και τον συνακόλουθο κίνδυνο θυματοποίησης τους .
- ✓ **Η χαμηλή συμμετοχή των μαθητών σε ομαδικά παιχνίδια** και κοινές δραστηριότητες μειώνει το βαθμό κοινωνικής αποδοχής τους και αυξάνει σημαντικά την πιθανότητα να θυματοποιηθούν.
- ✓ **Οι ελλειπίες γλωσσικές και επικοινωνιακές δεξιότητες** παρεμποδίζουν τη σύναψη και διατήρηση υποστηρικτικών φιλικών σχέσεων, σχέσεις που λειτουργούν ως ασπίδα προστασίας, αφετέρου, δυσκολεύουν την αυτοπεράσπιση τους καθιστώντας ευάλωτους στόχους των θυτών.
- ✓ **Η προκλητική, διασπαστική ή επιθετική συμπεριφορά** προς τον εαυτό και τους άλλους, που δύναται να εκδηλώνουν τα άτομα με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, συχνά τα οδηγούν σε κοινωνική απομόνωση και απόρριψη από τους τυπικής ανάπτυξης συμμαθητές τους, απόρριψη που αυξάνει τον κίνδυνο θυματοποίησης τους.
- ✓ **Οι συναισθηματικές δυσκολίες ή διαταραχές** αποτελούν παράγοντα αυξημένης θυματοποίησης, μιας και οι θύτες έχουν τάση να επιλέγουν ως θύματα μαθητές με χαμηλό ψυχοσυναισθηματικό δυναμικό (χαμηλή αυτοεκτίμηση, αρνητική αυτοεικόνα)

Περιβαλλοντικοί Παράγοντες

- ✓ **Το συναισθηματικό κλίμα της οικογένειας και η γονεϊκή σχέση**: η γονεϊκή υπερπροστασία και η γονεϊκή κακοποίηση ή παραμέληση επιδρούν αρνητικά στην αυτοεκτίμηση και αυτοεικόνα των παιδιών αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο θυματοποίησης τους.
- ✓ **Η ύπαρξη ρατσιστικών στάσεων και προκαταλήψεων** των γονιών των παιδιών – θυτών
- ✓ **Η απουσία ή η μη αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών παρεμβάσεων** που εντείνουν την εκδήλωση εκφοβιστικών περιστατικών.

